

2025

M. A. Fourth Semester (CBCS) Examination
Sanskrit

Course - CC 4.1

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1.(a) बाणभट्टस्य रचनाशैली उद्घृतिभिः विश्लिष्यताम्। 10

अथवा

(b) हर्षचरितस्य पञ्चमोच्छ्वासमवलम्ब्य धवलगृहं वर्णयताम्।

2. अधोलिखितयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्या संस्कृतभाषया क्रियताम्।

6

(a) नियतिर्विधाय पुंसां प्रथमं सुखमुपरि दारुणं दुःखम्।

कृत्वालोकं तरला तडिदिव वज्रं निपातयति।।

(b) लोके हि लोहेभ्यः कठिनतराः खलु स्नेहमया।

बन्धनपाशाः, यदाकृष्टास्तिर्यञ्चोऽप्येवमाचरन्ति।।

3. कयोश्चिद् द्वयोः उत्तरं देयम् संस्कृतभाषया। 2x2=4

(a) हर्षः स्वप्ने किं दृष्टवान्?

(b) किं भवति यमपट्टिकम्?

(c) रसायनस्य संक्षिप्तपरिचयो दीयताम्।

(d) “अम्ब, त्वमपि मां मन्दपुण्यं त्यजसि।”—कं प्रति कस्य उक्तिरियम्?

[P.T.O.]

4.(a) शिशुपालवधस्य महाकाव्यत्वं सयुक्ति विचार्यताम् । 10

अथवा

(b) शिशुपालवधस्य प्रथमसर्गमनुसृत्य नारदस्य अवतरणदृश्यं वर्णयताम् । नारदं प्रति कृष्णस्य अभ्यर्थना कीदृशी आसीत् ?

5. कस्यचन श्लोकस्य व्याख्या संस्कृतभाषया कार्या । 6

(a) उपप्लुतं पातुभदो मदोद्धतैस्त्वमेव विश्वम्भर विश्वमीशिषे ।
ऋते रवेः क्षालयितुं क्षमेत कः क्षपात्तमस्काण्डमलीमसं नभः ॥

(b) अमानवं जातमजं कुले मनोः प्रभाविनं भाविनमन्तमात्मनः ।
मुमोच जानन्नपि जानकीं न यः सदाभिमानैकधना हि मानिनः ॥

6. संस्कृतभाषया द्वयोरुत्तरं देयम् । 2×2=4

(a) शिशुपालवधे कति सर्गाः सन्ति ? अस्य प्रथमसर्गस्य किं नाम ?

(b) “स बाल आसीद् वपुषा चतुर्भुजो...” —कस्य वर्णनमिदम् ?
वाक्यस्यार्थः परिष्क्रियताम् ।

(c) शिशुपालवधकाव्यस्य कस्यचित् टीकाकारस्य नाम लिख्यताम् ।
का नाम सा टीका ?

(d) “वसन् ददर्श...” —ददर्श इति पदस्य का व्युत्पत्तिः ?

2025

M. A. Fourth Semester (CBCS) Examination
Sanskrit

Course - CEC 4.1

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

- 1.(a) अथातो धर्मजिज्ञासा इति सूत्रस्याशयः शाबरभाष्यदिशा विशदयताम्।
 10

अथवा

- (b) जैमिनिरीत्या धर्माधर्मविषये प्रत्यक्षं प्रमाणं नवेति प्रतिपाद्यताम्।

2. यथामति संस्कृतभाषया व्याख्येयम्।
 (a) अस्थानात्।
 6

अथवा

- (b) चोदनालक्षणोऽर्थो धर्मः।

3. यथेच्छं द्वयं संस्कृतभाषया समाधेयम्।
 2×2=4

- (a) मीमांसाशब्दस्य कोऽर्थः ?
 (b) औत्पत्तिकस्तु शब्दस्यार्थेन सम्बन्धः—अत्र औत्पत्तिकशब्दस्य कोऽर्थः ?
 (c) कर्मैके तत्र दशमात् इति सूत्रे शब्दस्य अनित्यत्वे को हेतुरुपस्थापितः ?
 (d) तस्य निमित्तपरीष्टिः—अत्र कस्य परीष्टिः स्यात् ?

[P.T.O.]

- 4.(a) येनाश्रुतं श्रुतं भवत्यमतं मतमविज्ञातं विज्ञातमिति श्रुतिवाक्यं व्याख्याय एकविज्ञानेन सर्वविज्ञानं कथं स्यादिति प्रतिपाद्यताम् ।

10

अथवा

- (b) अविद्यायाः सप्तविधा अनुपपत्तयः रामानुजदिशा विशद्यताम् ।
5. यथामति संस्कृतभाषया व्याख्यायताम् । 6
- (a) तत्त्वमसि श्वेतकेतो ।

अथवा

- (b) मिथ्यात्वं नाम प्रतीयमानत्वपूर्वकयथावस्थितवस्तुज्ञाननिवर्त्यत्वम् ।
6. अधोलिखितेषु यथेच्छं द्वयं संस्कृतभाषया समाधेयम् ।

2×2=4

- (a) त्रिवृत्करणं नाम किम् ?
- (b) अद्वैतवेदान्तमते जगत् किंस्वरूपकम् ?
- (c) ध्यानमित्यनेन किं बुध्यते ?
- (d) उपनिषच्छब्दस्य कोऽर्थः ? छान्दोग्योपनिषदः कस्मिन् वेदेऽन्तर्भावः ?

2025

**M. A. Fourth Semester (CBCS) Examination
Sanskrit**

Course - CEC 4.2

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

- 1.(a) स्मृतिरूपः परत्र पूर्वदृष्टावभासः—अध्यासलक्षणमिदं प्रतिपद-
व्यावृत्तिपुरःसरं व्याख्यायताम्। 10

अथवा

- (b) शास्त्रयोनित्वात् इति सूत्रं शाङ्करभाष्यरीत्या विशद्यताम्।
2. संस्कृतभाषया व्याख्यायताम्। 6

- (a) यत्र यदध्याससुद्विवेकाग्रहनिबन्धनो भ्रम इति।

अथवा

- (b) तमेतमात्मानात्मनोरितरेतराध्यासं पुरस्कृत्य सर्वे प्रमाणप्रमेय-
व्यवहारा लौकिका वैदिकाश्च प्रवृत्ताः।

3. संस्कृतभाषया यथामति द्वयं समाधेयम्। 2×2=4

- (a) सर्वे वेदान्ताः कथमारभ्यन्ते ?
- (b) अथातो ब्रह्मजिज्ञासा इति सूत्रे अथशब्दस्य कोऽर्थः ?
- (c) तत्तु समन्वयादिति सूत्रे केषां समन्वयः अभिप्रेतः ?
- (d) साधनचतुष्टयमित्यनेन किं बुध्यते ?

4.(a) जीवसाक्षीश्वरसाक्षिभेदेन प्रत्यक्षस्य द्वैविध्यं प्रतिपाद्यताम् । 10

अथवा

(b) वेदान्तपरिभाषानुसारेण प्रमालक्षणं प्रतिपदव्यावृत्तिपुरःसरं व्याख्याय धारावाहिकज्ञानस्थले तल्लक्षणं संस्कृते नवेति विचार्यताम् ।

5. संस्कृतभाषया व्याख्या कार्या ।

6

(a) तत्त्वमस्यादिवाक्यानामखण्डार्थत्वम् ।

अथवा

(b) ज्ञानगतप्रत्यक्षस्य सामान्यलक्षणम् ।

6. यथामति द्वयं संस्कृतभाषया समाधेयम् ।

2×2=4

(a) निर्विकल्पकप्रत्यक्षं नाम किम् ?

(b) कस्तावदुपाधिः ? किं वा विशेषणम् ?

(c) विवर्तपरिणामयोः को भेदः ?

(d) प्रातिभासिकं रजतं नाम किम् ?

2025

**M. A. Fourth Semester (CBCS) Examination
Sanskrit**

Course - OEC 4.1

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1.(a) Give the fundamental doctrine of the Upaniṣads.

10

or

(b) Write an elaborate note on the salient features of the teachings of the Śrīmadbhagavadgītā.

2. Write short note on any **one** of the following : 6

(a) Teachings of Bṛhadāraṇyakopaniṣad

(b) Bhaktiyoga in the Śrīmadbhagavadgītā

3. Answer any **two** of the following : 2×2=4

(a) What are the four Mahāvākys of the Upaniṣad?

(b) Why the Chāndogyopaniṣad is so called?

(c) Give any one citation made by any one scholar on the Śrīmadbhagavadgītā.

(d) Why Arjuna was not willing to fight in the battlefield of Kurukṣetra?

- 4.(a) Write a note on applicability of the values of Pañcatantra in the present age. 10

or

- (b) Evaluate from Nītiśataka's perspective the mutual characteristics of the good and the bad persons.

8+2=10

5. Write short note on any *one* of the following : 6

(a) Plot construction of Hitopadeśa.

(b) Discuss Mantraṇā following Pañcatantra.

6. Answer any *two* of the following : 2×2=4

(a) What are the five tantras of Pañcatantra?

(b) How many chapters are there in Hitopadeśa? What is the meaning of the term Hitopadeśa?

(c) State who is the real friend quoting a śloka from Fable literature.

(d) Why 'Nītiśataka' is so called?

BR

2025

**M. A. Fourth Semester (CBCS) Examination
Sanskrit**

Course - OEC 4.2

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

- 1.(a) Make a survey on the Environmental awareness as reflected in the R̥gvedic literature. 10

or

- (b) Attempt a short discourse on the appointment and position of the Ministers as stated in the major ancient Indian Political texts.
2. Write a short note on any *one* of the following : 6
- (a) Ancient Indian polity according to Manu.
- (b) Environmental awareness reflected in any Upaniṣad.
3. Answer any *two* of the following : 2×2=4
- (a) What is the derivative meaning of the word Pariveśa?
- (b) Why is the Indra called Śatakratu in Indian Polity?
- (c) Name two ancient Indian kings who were banished from their kingdoms.
- (d) How many types of Janapadas are mentioned by Kauṭilya?

- 4.(a) Discuss the salient features of the essay 'शकुन्तला' (Śakuntalā). 10

or

- (b) Delineate the character of Vāsantī as described by Bankimchandra.
5. Write short note on any *one* of the following : 6

- (a) Make a short discourse on the essay Meghaduta (মেঘদূত) as found in Prachin Sahitya (প্রাচীন সাহিত্য).

or

- (b) Narrate the comparison between Kālidāsa and Bhavabhūti following Bankimchandra
6. Answer any *two* of the following : 2×2=4

- (a) Why did Rabindranath compose the essay Kādambārichitra (কাদম্বরী চিত্র) ?
- (b) What is the source of the essay Rāmāyaṇa (রামায়ণ) ?
- (c) Where was the essay Uttaracharita (উত্তরচরিত) first published?
- (d) Write names of two Foreign Thinkers, apart from Shakespeare mentioned by Bankimchandra in Uttarcharita (উত্তরচরিত).
-